

Performarea feminină în obiceiurile rituale calendaristice cu dată fixă

dr. Roxana Deca, muzeograf

Secția de Etnografie a Muzeului Olteniei Craiova

La stabilitatea și propășirea unui neam au contribuit și obiceiurile pe care folcloriștii le numesc „de peste an”, precum și multe din comportamentele ritualizate sau socializate ale vieții cotidiene sau legate de sărbători. Obiceiurile se diferențiază de alte forme de comunicare prin caracterul ceremonializat. Cele care s-au păstrat prin tradiție, și care se realizează spontan, pot să capete semnificații noi în raport cu prezentul, generând astfel obiceiuri noi. Calendarul popular se află în strânsă legătură cu împărțirea veche a anului. Calendarul sărbătorilor mobile se întrepătrunde de asemenea cu cel fix, activând mai ales o jumătate a anului, având ca punct de plecare sărbătoarea Crăciunului.

Calendarul sărbătorilor fixe este al sfinților patroni ai agriculturii (Sf. Gheorghe, Trif, Gherman, Ilie, Vartolomei, Elisei, Precup, Ana-Foca, Mucenicii), animalelor (Filipii, Sf. Petru, Sf. Andrei, Dumitru, Ignat), bolilor (Sf. Haralambie, Antonie, Tănase, Marina, Varvara, Sava), hoșilor (Sf. Mina), cizmarilor (Sf. Spiridon), ai fetelor (Sf. Vineri, Sf. Paraschiva, Dragobete, Dochia, Ciurica). Ceremonialele legate de sărbătorile de primăvară marcau, de fiecare dată, debutul unui ciclu calendaristic.

Una dintre primele manifestări rituale care marcau începutul de an era „Iordăneala”, un obicei care se practica în ziua de Sf. Ion, după ieșirea de la biserică. Pe 5 ianuarie, în ajun de Bobotează, fetele și vădulele luau de la preot un fir de busuioc, pe care îl legau cu ață, lână sau mătase roșie de degetul mic al mâinii drepte, îl descântă și noaptea credeau că li se arăta ursitul în vis. La Bobotează, pe 6 ianuarie, femeile botezau mormintele copiilor născuți morți sau morți nebotezați, existând credința că aceștia vor fi botezați dacă mormintele se vor stropi cu agheazmă, timp de 3 sau 7 ani la rând. Sărbătoarea Ciuricăi este asociată Sf. Ioan, în Dobrogea: „A doua zi de Sf. Ioan, toate femeile din sat se adună la o babă mai bătrână și prin consimțământ liber, intră sub comanda ei. În acea zi se duc la locuința babei „șef” cu de-ale mâncării, unde se ospătează bine și apoi pleacă prin sat în chiote și hărmălaie mare. Baba șef merge înainte și are în mână o cârjă. Convoiul întreg este urmat de muzicanți, în cazul nostru de cimpoieri, și se îndreaptă spre mijlocul satului, unde fac hora mare. Se întâmplă în tot acest timp, un fapt cu totul interesant: în după amiaza acelei zile, cu greu vei găsi bărbați în sat, circulând pe ulițe. Cine e prins este judecat de baba-șef și condamnat la X kilograme de țuică sau vin. Dacă cineva nu se supune sentinței pronunțate, în completul femeilor

din sat, i se ia căciula sau îl dezbracă, mai bine zis, și îi dau drumul în „costumul lui Adam” (Chelcea)⁶⁰.

Pe 17 ianuarie, la Circovii de iarnă, se sărbătorește Sf. Antonie, de către femei, pentru „ca să le fie casa și lucrurile dragi la toată lumea”.

Pe 30 ianuarie, conform tradiției creștine, biserica celebrează Sfinții Trei Ierarhi, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul și Sfântul Ioan Gură de Aur. Cunoscută în calendarul popular și sub denumirea Trisfetitele, sărbătoarea desemna intrarea creștinilor în biserică, adică un început în practicarea credinței creștine. Sărbătoarea populară Trisfetitele se serbează în comunitatea sătească de către femei și se raportează la femei: „se zice că au fost trei fete: două dintre ele voiau să se dea la viață destrăbălată, iar cea mai mică le-a rugat mult mai bine să se puie să lucreze ceva. Ele au ascultat-o și s-au pus de-au împletit horbotă și au lucrat întruna trei zile și trei nopți; a patra zi fiind atât de obosite, le-a zis cea mică: Azi hai să serbăm! Și de atunci se serbează această sărbătoare”⁶¹.

Pe 24 februarie Dragobetele, cunoscut și sub numele de Dragomir, apare ca fiu (a cărei soție este tânăra oropsită), soț sau slujitor al Dochiei, patroana lunii martie. La Dragobete, al cărui echivalent occidental este Sf. Valentin (Valentine`s Day), credințele și practicile populare pun accent pe personajele feminine. Bărbații trebuie să nu le supere pe femei, să nu se certe cu ele, ei trebuiau să-și caute partenere pentru a fi împliniți, fecunzi. „Dragobetele sărută fetele” pornește de la ideea sărutării forțelor faste, benefice, ale căror reprezentante erau fetele⁶². O dată cu prima zi a lunii martie se instituie autoritatea feminină progresiv, astfel încât elementul feminin se intersectează cu timpul ritual de-a lungul a nouă sau douăsprezece zile cunoscute ca „zilele babelor”⁶³, perioadă marcată de prezența Babei Dochia, înzestrată cu evidente atribute meteorologice, al cărei nume derivă de la Sfânta Muceniță Evdochia.

Spațiul cultural european a dezvoltat în jurul acestei divinități mitul unui personaj feminin malefic, pedepsit pentru ignorarea fenomenelor naturale specifice sfârșitului iernii și începutului primăverii. Astfel, Baba Dochia, bătrâna ursuză care își persecută nora și o supune unor încercări de nerealizat, este pietrificată sau înghețată pentru a fi exemplu moralizator mamelor ce-și uită datoria de a întări familia și a o

⁶⁰ Gheorghe Vrabie, *De civitate rustica*, Editura Grai și Suflet-Cultura Națională, București, 1999, pag. 193.

⁶¹ Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, Editura Paideia, București, 1999, pag. 79.

⁶² *Idem*, pag. 116-117.

⁶³ Sabina Ispas, *Cultură orală și informație transculturală*, Editura Academiei Române, București, 2003, pag. 141.

apăra. Bătrâna Dochia nu moare, ci continuă să existe sub forma materiei nemișcătoare, ca un reper exemplar care să certifice autenticitatea legendei⁶⁴.

Regăsim în Baba Dochia o trimitere directă la motivul soacrei care își vitregește nora, din balada familială.

Dochia mai apare și în ipostaza de fiică a lui Decebal, în balada „Dochia și Traian”, după constatările lui Gheorghe Asachi. Dochia se deghizează într-o păstoriță în momentul când tatăl ei, Decebal, este ucis, iar poporul este înfrânt de romani. Urmărită de Traian, care se îndrăgostise de ea, Dochia se preface în stâncă, în „momentul în care avea să se răpiască de acest biruitor”⁶⁵.

Zilele „babelor” se încheie pe 9 martie cu o comemorare a celor 40 de mucenici creștini, sfinți militari care au trecut prin chinuri groaznice provocate de frig și dogoarea focului în Sevastia, purificându-se pentru momentul mântuirii. Femeia este actantul principal care împlinește ritualul pomenirii tuturor celor „adormiți” din neam, alături de pomenirea celor 40 de mucenici. Acum se prepară „sfinții”, „mucenicii”, „moșii”, „bradoșii”, forme antropomorfe din aluat, prefigurările chinurilor răscumpărătoare ale eroilor creștini amintiți, „date de pomană” spre a fi consumate ca hrană rituală, alături de vinul roșu, imagine simbolică euharistică. Cele 40 de forme antropomorfe modelate din aluat, cărora li se adăugau 40 de cercuri, „cununii” ale martirilor și 40 de bucățele de aluat reprezentând „buzduganele” cu care au fost sfărâmate gleznele martirilor, erau de fapt o formă de mediere între cei vii și cei răposați, în vederea primirii laolaltă a Sfințelor Sărbători de Paști.

O categorie importantă de roluri performate de fete sunt cele legate de obiceiurile de primăvară-vară, anotimpuri ale reinnoirii, ale fertilității. Primăvara este anotimpul celebrărilor pascale, este vremea când Isus Cristos și Natura renasc. El se înalță la ceruri, iar recoltele încep să crească. Astfel, ciclul tradițiilor calendaristice sunt complementare ciclului anotimpurilor și sărbătorilor creștine.

Perioada cuprinsă între 1 martie și Sărbătoarea Sfântului Gheorghe este reprezentativă pentru demersurile magico-rituale destinate aflării ursitului sau protejării familiei și gospodăriei de forțele malefice sau de farmece. În mentalitatea tradițională, rodul pământului sau sporul animalelor sunt cunoscute sub denumirea de „mană”. În acest context, peisajul culturii orale a înregistrat o mare diversitate de practici magice și rituale desfășurate în vederea ocrotirii sau furtului de „mană”. Multe din

⁶⁴Sabina Ispas, *op.cit.*, p.141.

⁶⁵C. Rădulescu-Codin, *Comorile poporului. Literatură, obiceiuri, credințe*, București, Editura Casei Școalelor, 1930, pag. 129.

aceste practici sunt desfășurate la sărbătoarea Sfântului Gheorghe, la data de 23 aprilie.

O altă sărbătoare unde actanții principali sunt femeile este Ropotinul Țestelor. În general, Ropotinul țestelor, zi bogată în semnificații magico-religioase, centrată pe Ropotin, divinitate telurică enigmatică, asociat Caloianului, autoritate masculină care se sacrifică pentru ploaie, se manifesta a treia marți sau joi de la Paști. La nivelul întregii țări, de obicei imediat după Paști, grupurile de femei se adunau laolaltă și modelau țeste de pământ, în anumite condiții ritualice. În Dolj, Mehedinți-Oltenia sau Vlașca-Teleorman, țestele se făceau la sărbătoarea Ropotinului sau la Ropotini, a treia marți după Paști. În Goicea-Dolj și la Arcești-Prahova, țestele se făceau numai la sărbătoarea de Ciurică (care cădea la 19 iulie și avea altă valență, aceea de „răzbunare” pe pământ în locul răzbunării pe sexul masculin). În unele sate din Banat țestele se făceau în joile nelucrate după Paști, la Todorusale ⁶⁶.

În credința populară, marțile și joile după Paști erau adevărate sărbători „în care, dacă sunt serbate, atunci nu bate piatra sau gheața, adică grindina, pometurile și semănăturile... Aceste zile se mai numeau Ropotini”, fiind ținute numai de femei. În Dolj, sărbătoarea se ținea pentru că era „rea de piatră”. La Strehaia-Mehedinți femeile „...nu spală rufe, cine cutează să nu bată rufe cu pumnii, va bate piatra” ⁶⁷.

Pentru a scăpa de răzbunarea acestuia, „se lucrează numai țeste de către fete, pentru a le pune în capul Ropotinului, spre a putea lucra de aici înainte.” Se făceau o serie de gesturi magice prin care se încerca deturnarea energiilor nefaste către semnul pozitiv: „cumpără vin și stropesc acele capace, în semn ca țestul să fie norocos tot anul” ⁶⁸. Este evidentă legătura dintre lutul din care este făcut țestul și pâine, ca hrană rituală creată de femeie, care înglobează în materia sa alcătuitoare attribute materne, de fermentație, germinație, de sprijin al vieții – împărtășanie.

De aceea, sărbătoarea este dominată prin excelență de marca femininului, fiind deseori asociată cu Ciurica. Îndeosebi în Oltenia, sărbătoarea Ropotinilor era ținută cu praznice tocmai spre a îmblânzi duhurile rele: „sărbătorile femeiești tare trebuie păzite, mai tare decât cele bărbătești, pentru că femeia e mai iute. Într-o sărbătoare femeiască, cum e Chirica, Marina, Catrina, Nicuvioasa (Cuvioasa Paraschiva), ia să îndrăznești ceva și-i videa!” ⁶⁹.

⁶⁶ Vrabie, *op. cit.*, pag. 70

⁶⁷ Ibidem

⁶⁸ Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, pag. 636.

⁶⁹ Elena Niculiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, Editura Saeculum I.O., București, 1998, II, pag. 20.

Aceste celebrări erau bune prilejuri de petreceri între femei. Cu acest prilej femeile aveau dreptul de a-și manifesta pornirile răzbunătoare, inversând astfel rolurile, împotriva bărbaților, iar călcarea pământului pentru obținerea țestelor se interpreta tot ca o manifestare de putere a femeii, care „de ordinari sunt atâtu de aplicate, atâtu de supuse, uneori devote pene la fanatismu dogmeloru prescise de religiune, la noi tocmai ele inițiază, promovă și esecută aceste datine”⁷⁰. Călcarea pământului cu picioarele este echivalentul aratului, care este activitate aparținând sferei masculine. Este un echilibru al dreptului asupra pământului, producător de hrană prin natură și cultivare.

Nu lipseau nici actele magice: se stropea țestul cu vin, nu salutau pe cei care treceau pe drum. La Verbița sau Verbioara-Dolj, țestele făcute în această zi se aruncau în fântână, fiind percepute ca leac sau ca piedică în calea ploii. La Rusănești-Romanați se credea că femeile călcau țeste în picioare „pentru ca diavolul să fie călcat în picioare și dogorit de foc ca și țestele”⁷¹.

Dacă la crugul de iarnă al anului domina **marca masculinului**, la echinocțiul de vară se impune și pe planul mitologicului **dominanta feminină**: culegerea plantelor de leac, riturile de divinație etc. Specifice statusului premarital, riturile de ursită se practicau la marile sărbători de peste an: Sf. Gheorghe, Sânziene, Sf. Dumitru, Sf. Andrei, dominantă fiind perioada de sfârșit de an, de la ajunul Crăciunului la Bobotează. Deoarece dezideratul căsătoriei era foarte ardent pentru sexul frumos, performanța acestor ritualuri era preponderent feminină. Dintre sărbătorile cu dată fixă, în care femeile au rol de performere ale secvențelor rituale, amintim Ciurica, pe 15 iulie, sărbătoare anuală tradițională, cu prilejul căreia se inversau rolurile, adică femeia căpăta dreptul de a avea un cuvânt de spus, de-a se îmbăta sau de-a-și brutaliza bărbatul. Ciurica, în credințele populare, este sărbătoarea unei divinități războinice feminine, care îi „ciuruia” în bătaie pe cei care nu o sărbătoreau cum se cuvine. „Pusă în legătură cu bătaia („a ciurui pe cineva în bătaie”). Pentru o singură zi, femeile își puteau manifesta în public orice trăire, fără a-și atrage oprobiul comunității. Această zi se serba fie în preajma Sf. Ion, fie în apropierea Paștelui. Femeile ieșeau de la biserică, cerând bărbaților o sumă de bani, adică „o iordâneală”, cu care seara făceau o petrecere cu mâncare, băutură, lăutari, fără bărbați”⁷².

În această zi femeile erau considerate mai puternice decât bărbatul și, pe lângă plătirea unor polițe, se avea în vedere și dobândirea pe cale

⁷⁰ G.Dem.Teodorescu, *Credințe, datine și moravuri ale poporului romanu*, București, Tipografia Petrescu-Conduratu, Calea Belvedere, 1874, pag. 123.

⁷¹ Vrabie, *op. cit.*, pag. 73.

⁷² Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, București, Editura Paideia, pag. 44.

magică a unor valențe masculine redutabile. Ciurica este în etimologia populară o divinitate răzbunătoare feminină, care conferea inițiatelor forța necesară pentru a lupta cu armele bărbaților, într-o societate masculină ce a înlocuit vechea societate matriarhală. Acest gen de celebrare, de exprimare a unei solidarități feminine, se întâlnește și la popoarele ugrofinice (ungurii, finlandezii, rușii etc). În Rusia, femeile măritate participau la „sărbători ale nevestelor”. Aceste momente rituale erau prilejuri de ridiculare a bărbaților, dar și a fetelor bătrâne, rămase nemăritate. Există și informații referitoare la nevestele germane care organizau petreceri cu băutură⁷³.

La 17 iulie se serba Sfânta Mărina Măcinica, Sfânta Mare Muceniță Marina, a treia zi a Circovilor în care activa **elementul feminin**, o zi bună pentru remedii magice. Se practică rituri de inițiere de anumite categorii de vârstă: „nevestele tinere o serbează întotdeauna”; femeile se pot face surate, dăruindu-și reciproc anumite remedii magice: pelin, câte un pui e găină, colaci etc. Cu măturile din pelin făcute în ziua de Mărina nu se mătură. Pelinul din mătură se folosea la descânțece.

Prin analogie cu Ciurica, Drăgaica se ține de femei „ca să nu capete bătaie de la bărbați, să nu capete drăgaică”⁷⁴.

Sărbătoare cu dată fixă, 24 iunie, Sânzienele sau Drăgaica este la nivelul gestului ritual asemănătoare Călușului. Drăgaica sau Cap de vară suprapune miezul verii ca punct culminant al vitalității vegetaționale peste credința că Soarele poate arde recoltele, motiv pentru care se juca Drăgaica, „ca să nu mănânce vârcolacii soarele”⁷⁵.

Partituri de performanță exclusiv feminină sunt derulate la Drăgaică sau Sânziene, iar dominant feminină era Cununa de seceriș, alături de alte sărbători de vară cu rezonanță feminină cum erau Marina și Ciurica. De fapt, feminitatea apare ca marcă a purității în majoritatea cultelor agrare, marca aceasta fiind adeseori suplimentată prin graviditate⁷⁶.

La Sânziene (24 iunie) fetele și femeile mergeau să culeagă ierburi înainte de răsăritul soarelui, pe care le fierbeau pentru „lăutoare”, bună pentru răceală sau alte boli. Fetele făceau cununi pe care și le puneau pe cap, se încingeau cu ierburi și flori și, acoperite aproape peste tot de verdeață, alergau prin șesuri, ca niște zâne-plante. Cununile se puneau la

⁷³ *Etudos de Literatura Oral, Gender*, Centro de Estudos Ataide Oliveira-Universidade do Algarve, No. 5, 1999, pag. 31.

⁷⁴ Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, pag. 318, 286.

⁷⁵ *Idem*, pag. 285-286.

⁷⁶ Germina Comanici, *Cercul vieții*, Colecția Științe Sociale, Editura Paideia, București, 2001, pag. 22.

stâlpi sau se aruncau pe casă, iar dacă se opreau pe coamă, se zicea că omul trăiește mult.

Drăgaica este o manifestare ceremonială de ceată, a cărui funcție dominantă este legată de fertilitate, care se desfășoară asemenea Călușului, concretizându-se prin limbaj actanțial (drăgaicele rupeau bucăți din năframe și le lăsau la casele colindate, în scop fertilizator, executând un joc dominat de sărituri ample), estetic (fetele sunt îmbrăcate în costume populare de sărbătoare, purtând cununi pe cap, marame sau basmale pe care le manevrează în timpul dansului, uneori fiind prezent în grup și travestiul, ca la Căluș), verbal și muzical (interpretează catrene asemănătoare stilistic cu strigătura). Din recuzita drăgaicelor face parte și steagul împodobit cu panglici colorate, basmale, usturoi și sare, asemeni steagului Călușarilor. Steagul avea o lungime de 2-3 m, având în vârf o cruce de lemn. În timpul jocului drăgaicelor, ca și la cel al călușarilor, femeile dădeau haine ale copiilor sau persoanelor bolnave, pentru „a fi jucate” pe steag. Jocul Drăgaicelor a fost prezentat inițial de către Dimitrie Cantemir, în „Descrierea Moldovei”⁷⁷.

În unele sate apare în cortegiul drăgaicelor și travestiul, asemeni vătafului călușarilor, iar ca element specific apare coasa sau secera, cu trimitere directă la funcția agrară a rolului⁷⁸.

Ritualul, performat de fete, se concentra în jurul celei mai frumoase fete din sat, pe care celelalte o împodobeau cu cunună de spice și flori de sânziene, o duceau cu alai la câmp, unde o numeau „drăgaică”, întorcându-se înapoi, în sat, cântând și dansând. Întâlnirea dintre două cete de drăgaice genera confruntări dinamice. Deoarece ritualul se desfășura o dată cu pârgul holdelor de grâu, se poate face o comparație între fecioare și spicele de grâu, ritualul concentrându-se astfel pe celebrarea fertilității vegetale și umane, laolaltă. Cununa sau cununile de flori de sânziene erau aruncate peste streășina casei, pentru bunăstarea gospodăriei și viitorul fericit al fetelor.

De asemenea, pelinul și florile de sânziene de pe steagul drăgaicelor aveau valențe apotropaice și purificatoare, tămăduitoare pentru cei bolnavi și pentru copii.

Ritualul de marcarea a sfârșitului secerișului era cunoscut mai ales din Transilvania, sub denumirea generică de „cunună” de spice de grâu. Grâul din cunună era folosit ca leac mai târziu, ori se punea în cununa de nuntă sau în steagul nupțial. Grâul are aici valențe apotropaice și fertilizatoare, iar performanța ritualică este majoritar feminină. Cununile erau purtate de fete sau de o singură fată, numai în sudul Ardealului, la

⁷⁷ Ghinoiu, *Vârstele timpului*, Editura Meridiane, București, 1998, pag. 267.

⁷⁸ Germina Comanici, *op.cit.*, pag 138-139.

Mărginimea Sibiului, se purta de un flăcău, fiind numită „buzdugan” și având uneori formă de cruce ⁷⁹.

Fetele sau femeile împleteau cununa, iar alaiul de secerători jucau o horă în jurul cununii înainte de a o așeza pe capul celei desemnate s-o poarte, îndreptându-se spre sat cu „Cântecul cununii”, interpretat de fete. Cununa se punea la grindă, în cui, la oglindă, urmând ca peste an spicele de grâu să capete diferite utilități: unele spice se „treierau aparte, se băteau cu îmblăciul și se amestecau în sămânța anului viitor, punându-se în fiecare sac de sămânță câte un pumn de grâu din cunună” ⁸⁰.

În accepție tradițională, Drăgaica este pozitivă, apărătoarea recoltelor, iar Sânzienele au o forță distructivă, ele „dau florile înapoi, iau sporul”.

Sărbătoarea este numită Sânziene în Oltenia, Banat, Transilvania, iar în Muntenia, Dobrogea, Moldova sudică se numește Drăgaică. În cetele de Drăgaică fata care joacă rolul zeiței este îmbrăcată în mireasă. La polul opus, Sânzienele erau percepute în cultura populară ca reprezentări malefice coborâte pe pământ spre a juca în anumite locuri. Exista credința că trecerea peste acele locuri atrăgea îmbolnăvirea persoanei respective.

Asemenea *Rusaliilor, Sânzienelor, Drăgaicei, Nedeia* este o sărbătoare care se ținea numai de femei pentru ferirea de anumite boli, de grindină: „... în această zi o femeie lucrând a fost izbită, umblând pe câmp și jucând”; „Pe o margine de luncă,/ Vezi Nedeia cum s-aruncă”. În tradiția populară s-a conservat credința conform căreia, prin anumite practici magico-rituale, anumite femei puteau face rău celor pe care îi vizau. Nedeia era un bun prilej de cunoaștere între fete și feciori, urmată de căsătorii. Nedeia este percepută ca o zi a păstorului, agricultorului, pomicultorului, obligatoriu a fi ținută pentru a avea noroc la roade. S-au perpetuat până în prezent „târgurile”, care au în Transilvania un caracter cu totul particular, cu deosebire în ținutul moșilor. Caracterul religios la origine al Nedeii este confirmat și de numele bănățean al acestui ritual, și anume „rugă”. Au loc târguri ca cel de la Găina, numit și Târgul de fete, cel din Hălmațiu, numit Târgul nevestelor, de la Călineasa, numit Târgul de dat. Târgul de fete de la Găina este tot un fel de nedeie. În Oltenia de vest la nedeie se spune „govie”. În Banat și în Serbia govie înseamnă logodnică și mireasă. În vederea casătoriei se practicau cu prilejul diferitelor sărbători cu data fixă riturile de ursită: de Sf. Gheorghe, Sânziene, Sf. Dumitru, Sf. Andrei, Anul Nou, Bobotează și toate acestea aveau rolul de-a o pregăti pe fata nubilă pentru momentul căsătoriei. Astfel, fetele obișnuiau ca în dimineața zilei de Sf. Gheorghe, pe 23

⁷⁹ Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, Editura Univers, București, 1999, pag. 130.

⁸⁰ *Idem*, pag. 131.

aprilie, să meargă la pădure până nu se scutură roua, să caute mătrăgună și năvalnic, care, aduse acasă, sunt agățate la streășina casei sau la icoană. Făceau aceasta în convingerea că ierburile le vor aduce noroc, se vor mărita cât mai degrabă. Practici magice de aflare a ursitului se derulau și în ajun de Sf. Andrei, cand fetele făceau „turta de Andrei”, din măsurile egale de apă, făină și sare. Apa se aducea în gură de fetele mari, iar măsurile de făină erau măsurate cu coaja de nucă. Fiecare fată își făcea turta pe vatră și o mânca, după ce postise toată ziua post negru, existând credința că peste noapte ursitul îi va da apă în vis, pentru a-i astâmpăra setea. Colacul de Andrei se făcea din pâine dospită, punând în mijlocul lui un cățel de usturoi. Se ținea o săptămână într-un loc călduros, iar după acest interval, dacă răsărea usturoiul, fata avea noroc, dacă nu, fata avea ghinion. În Moldova, fetele se adunau într-o casă și făceau „Usturoiu”, adică ungeau ferestrele cu usturoi să nu vină strigoii, ascundeau o căpățână de usturoi pe care flăcării o căutau toată seara, timp în care fetele petreceau: „flăcării satului se împărțau în patru grupuri și merjeu prin sat la Crăciun cu Cocoșu, la Sf. Vasile cu uratu, iar la Paști cu mielu... Dacă la Crăciun te scote vreun flăcău la joc, apă' la Sf. Vasile vine cu uratu și trebuie să-i dai colacul... așa trebuie”⁸¹.

Pentru aflarea ursitului fetele puneau sub pernă 41 de fire de grâu, descântându-le, pentru a-și vedea în vis ursitul. Pentru aflarea norocului, grâul era semănat de membrii casei câte o strachină cu pământ. Cel al cărui grâu răsărea frumos și bine era sănătos tot anul următor. În ajun de Sfântul andrei se puneau 9 cești cu apă, într-o strachină, sub icoană. A doua zi de dimineață se măsoară, cu aceeași ceașcă, apa din strachină. Dacă ieșea mai multă, se considera semn de noroc, dacă ieșea lipsă, era nenoroc⁸².

Pe 4 decembrie, Sf. Varvara sau Barbura era ținută de femei, pentru ajutor la nașteri, boli, pentru a se mărita, pentru a trăi mult; mamele își ungeau copiii cu miere, cu apă și zahăr, pentru a-i feri de „vărsat” sau „friguri”; îi „îmbărburau”, adică înmuiau un pai în miere și făceau cruce pe fruntea copilului, pe obraji, pe piept și brațe, rostind formula: „Cruce, să iasă vărsatul dulce!”⁸³

Aceleași practici se desfășurau și pe 5 decembrie, în ziua „Bubatului” sau a Sfântului Sava. De Anul Nou fetele făceau descânțece pentru aflarea „ursitului”. A circulat mereu în popor credința că în ziua de Anul Nou sau de Paști trebuie ca prima persoană care trece pragul casei să fie de sex masculin pentru că altfel familia va fi bântuită de boală sau ghinion.

Preeminența feminină în menținerea acestor obiceiuri tradiționale de datorează faptului că, într-o colectivitate sătească, atitudinea față de tradiție și nou diferă de la un grup social la altul. Femeile sunt mai tradiționaliste, iar bărbații sunt mai puțin tradiționaliști.

⁸¹ Paul H. Stahl, *Etudes roumaines et aroumaines*, Paris-Bucarest, 2005, pag. 23.

⁸² Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, pag. 502.

⁸³ *Idem*, pag. 514.